

สรุปผลการฝึกอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e - Learning)
 หลักสูตร “การสร้างวิสัยทัศน์เพื่อตอบสนองสังคมสูงวัย”
 จัดโดย สำนักงาน ก.พ.

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงมีการเกิดน้อยลงมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทำให้มีกำลังแรงงานลดลงโครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงเกิดผลกระทบทางด้านต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารภาครัฐ จึงได้กำหนดนโยบายที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรที่ทำให้สังคมเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุเพื่อสร้างสังคมและเศรษฐกิจมั่นคงนำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศต่อไป

กำลังแรงงานในสถานการณ์เปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยที่มีการลดลงของประชากรในวัยเด็กเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้จำนวนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งการลดลงอย่างต่อเนื่องของอัตราการภาวะเจริญพันธุ์ ส่งผลทำให้ประชากรวัยทำงานลดลงเช่นกันและกำลังแรงงานในตลาดแรงงานมีโอกาสที่จะหดตัวอย่างมากในอนาคตส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ลดลงกระทบต่อการลงทุนของประเทศและมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชากรทำให้เป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศได้ซึ่งอาจจะต้องมีนโยบายการนำเข้าแรงงานต่างด้าวที่มีความรู้และทักษะเข้ามารวมทั้งเทคโนโลยีมากขึ้น

ผลกระทบเมื่อสมาคมสูงวัย เมื่อมีการเกิดน้อยลงและประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น นำไปสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วทำให้เกิดผลกระทบทางด้านต่างๆ ดังนี้

๑. ด้านเศรษฐกิจสังคมและสวัสดิการ

- คนวัยทำงานมีอำนาจการใช้จ่ายใช้สอยได้มากเนื่องจากมีกำลังแรงงานที่สร้างรายได้จำนวนมากเข้าสู่การเป็นเศรษฐกิจที่ชราจากการมีประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

- ตลาดแรงงานกำลังปรับเปลี่ยนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปจำนวนมากขึ้นได้ทำงาน

(๑) การทำงานในระบบ ผู้สูงอายุเพียงร้อยละ ๙.๒ ที่ทำงานในระบบ มีความมั่นคงทางรายได้และสวัสดิการ

(๒) การทำงานนอกระบบ ผู้สูงอายุร้อยละ ๙๐.๘ ทำงานนอกระบบ เช่น เกษตรกรรม ประมง งานขายและงานฝีมือต่างๆ ประสบกับปัญหาจากการทำงาน อาทิ ค่าตอบแทน การจ้างไม่ต่อเนื่องและไม่มีสวัสดิการ

๒. ด้านการศึกษา

- ประชากรมีบุตรน้อยลงทำให้จำนวนเด็กที่มีอายุตั้งแต่ ๐ - ๑๔ ซึ่งเคยมีจำนวนสูงถึง ๑๘.๖ ล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง

- รัฐบาลจึงต้องเผชิญการตัดสินใจที่ยากลำบากในบางเรื่อง ตัวอย่างเช่น สถานศึกษาบางแห่งอาจจะถูกปิดลง เมื่อค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการต่อหัวนักเรียนสูงมากขึ้นภายใต้งบประมาณจำนวนเท่าเดิม

๓. ด้านสุขภาพและสาธารณสุข

- ในปัจจุบันประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น อาจเป็นเพราะสภาพความเป็นอยู่และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการพัฒนาในด้านการให้บริการทางการแพทย์และระบบประกันสุขภาพต่างๆ ทำให้ปัจจุบันมีผู้ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อมากขึ้น

- ด้านการใช้บริการสถานพยาบาลของผู้สูงอายุ ๖๐ - ๖๙ , ๗๐ - ๗๙ และมากกว่า ๘๐ ปี มีอัตราการเข้าบริการในแผนกผู้ป่วยนอก และผู้ป่วยในสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอายุมากกว่า ๘๐ ปี ที่มีอัตราการใช้บริการสูงสุด

๔. ด้านกำลังแรงงาน

- แรงงานทั่วไปลดลงประมาณ ๓๘,๐๐๐ คน (เกือบ ๕ %) ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๔๔ ด้านเกษตรลดลงเกือบถึง ๖๐๐,๐๐๐ คน (เกือบ ๒๕ %)

- การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านในปี ๒๕๕๒ ส่วนใหญ่เน้นไปที่แรงงานไร้ฝีมือจนถึงกึ่งฝีมือ ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่าแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่นั้นเข้ามาทดแทนแรงงานทางด้านเกษตรกรรมที่หายไปจากกำลังแรงงาน

ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรสูงวัยที่ประชากรมีอายุยืนมากขึ้นร่วมกับการเกิดที่ลดลงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรทุกวัยและการพัฒนาประเทศในระยะยาวจึงจำเป็นต้องมีการสร้างวิสัยทัศน์ใหม่เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนนโยบายภารกิจและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

๑. เกิดน้อยด้วยคุณภาพ

- เพิ่มคุณภาพการวางแผนครอบครัวด้วยปรับเปลี่ยนจากการให้บริการคุมกำเนิดเป็นการให้คำแนะนำและให้บริการเพื่อให้มีบุตรเมื่อพร้อมในวัยที่เหมาะสม
- ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและบทบาทหญิงชาย การลาคลอดเพียงพอต่อการสร้างสมดุลระหว่างการทำงาน การแต่งงานมีบุตรและการสร้างครอบครัว
- ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริการที่เกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการคลอดที่เปลี่ยนไป

๒. แรงงานรุ่นใหม่ทดตัวประสิทธิภาพน่าเป็นห่วง

- พัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ให้เป็นกำลังแรงงานประสิทธิภาพสูง
- ลดความเหลื่อมล้ำต่อโอกาสทางการศึกษาการจ้างงาน
- ผลิตกำลังแรงงานตรงตามความต้องการของตลาด
- สนับสนุนการจ้างงานของผู้สูงอายุ
- ศึกษาการขยายอายุเกษียณ
- พัฒนาการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อชดเชยการขาดแคลนแรงงาน รวมถึงการผลิตในภาคเกษตร

๓. แก่ก่อนรวย

- ขยายความช่วยเหลือทางสังคมแก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น
- ส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ
- ปกป้องสิทธิทางสังคมของผู้สูงอายุ

การสร้างวิสัยทัศน์ใหม่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเมื่อสังคมไทยสูงวัย

๑. การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

- วางแผนล่วงหน้าเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- ควรเร่งรัดให้คนรุ่นใหม่และสังคมโดยรวมเกิดความตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่กำลังเกิดขึ้น

- สร้างหลักประกันรายได้และการออมเพื่อวัยสูงอายุ
- เตรียมตัวด้านสุขภาพหรือที่อยู่อาศัย

๒. ลดภาระการพึ่งพิงในสังคมผู้สูงวัยในด้านสุขภาพ

- ดูแลให้ประชาชนสามารถดำรงไว้ซึ่งการมีสุขภาพดีก่อนวัยสูงอายุ
- มีการขับเคลื่อนทางสังคมให้เกิดกระแสการใช้ชีวิตที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ

มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

- จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีวิถีชีวิตที่สร้างสุขภาวะที่ดี

๓. รายได้และการออม

- สร้างวินัยให้คนไทยมีความรู้เรื่องการจัดการการเงิน
- กำหนดนโยบายและมาตรการทางสังคมและสวัสดิการ
- ไม่สร้างภาระทางการคลังให้กับประชากรรุ่นถัดไป

๔. พัฒนาความรู้และทักษะของกำลังแรงงานในอนาคต

- เพิ่มผลิตภาพแรงงานและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

- ประเทศไทยใช้งบประมาณเพื่อการศึกษามากแต่ผลการศึกษาโดยรวมของเด็กไทยยังล้าหลังกว่าประเทศเพื่อนบ้านมาก

- ต้องมีความชัดเจนมากขึ้นต่อนโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติควรมีแผนระยะยาวและมาตรการรองรับอย่างเหมาะสม

บทสรุป

การสร้างวิสัยทัศน์เพื่อตอบสนองสังคมสูงวัยต้องครอบคลุมประชากรทุกช่วงวัยคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน สร้างความยั่งยืนของนโยบายในภายหน้าโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังให้การคุ้มครองผู้ที่ขาดโอกาสหรือไม่สามารถดูแลตนเองได้การพัฒนาความรู้และทักษะของกำลังแรงงานในอนาคตมีความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

นางกาญจนาวัลลี มณีวงษ์

นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ

กลุ่มสวัสดิการและเจ้าหน้าที่สัมพันธ์

กองการเจ้าหน้าที่

มีนาคม ๒๕๖๗